

Översikt

OECD:s normer för liberalisering av kapitalrörelser och löpande osynliga transaktioner – användarvägledning

Overview

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements and of Current Invisible Operations: User's Guide

Swedish translation

Översikterna är översatta utdrag ur OECD-publikationer.

De kan beställas gratis från OECD:s internetbokhandel

www.oecd.org/bookshop/

Denna översikt är inte en officiell OECD-översättning.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANISATIONEN FÖR EKONOMISKT SAMARBETE OCH UTVECKLING

LIBERALISERINGSNORMER: EN ÖVERSIKT

Inledning

Kapitals, investeringars och tjänsters fria rörelser över nationsgränser är en motor för ekonomisk tillväxt, för sysselsättning och för utveckling. Denna rörelsefrihet stimulerar konkurrens och ekonomisk effektivitet till fördel för konsumenterna och erbjuder företagen finansiella resurser och tekniskt nytänkande. Den gynnar världsländer och ursprungsländer, utvecklingsländer och industriländer lika mycket. Denna tanke har från begynnelsen funnits i kärnan av OECD:s förhållningssätt till internationella ekonomiska och finansiella relationer, men, i likhet med alla goda idéer, fungerar de fria och öppna marknadernas filosofi bara om den tillämpas under hänsynstagande till de faktiska förutsättningarna. Beroende på det enskilda landets utvecklingsstadium med avseende på ekonomi, infrastruktur och finansmarknader har varje land och dess medborgare specifika behov, prioriteter och möjligheter när det gäller att öppna respektive marknader för det fria flödet av kapital och tjänster. Tillväxt och utveckling behöver vara hållbara. Endast ett balanserat och övergripande förhållningssätt till liberalisering kan garantera att hela samhället tjänar på den långsiktigt.

Ställda inför denna utmaning – att främja öppna marknader överallt, samtidigt som man tar hänsyn till varje enskilt lands särskilda situation – skapade OECD-länderna för 40 år sedan ett normsystem för en successiv liberalisering, nämligen *OECD Code of Liberalisation of Capital Movements* (OECD:s normer för kapitalrörelsernas liberalisering), som också behandlar direktinvesteringar och etableringar, och *OECD Code of Liberalisation of Invisible Operations* (OECD:s normer för liberalisering av osynliga transaktioner). Samtidigt som dessa normer reservationslöst tar ställning för den centrala principen om fria marknader, bygger de på ett samrådsförfarande, där förståelse och övertalning väger tyngre än påtryckningar och förhandlingar.

På det sättet har dessa normer varit ett effektivt stöd för OECD:s medlemsländer i deras strävan att – för gott – göra sig kvitt onödiga hinder för kapitals och tjänsters rörelsefrihet. Idag är det allmänna intresset i hela världen mer än någonsin riktat mot globaliserings- och liberaliseringsfrågor, ett intresse som ofta är kopplat till oro och misstro. Erfarenheten av successiv liberalisering med stöd av normerna, kompletterad av expertgranskningar och diskussioner, fungerar som ett användbart exempel på förnuftsbaserad och harmonisk internationell samverkan.

Vilka är normerna och hur är de disponerade?

OECD:s normer för liberalisering är juridiska instrument, som fastställer förhållningsregler för OECD-medlemsländernas regeringar. Formellt sätt är de beslut, fattade av OECD-rådet, som är organisationens högsta beslutande organ, där varje land har en röst. Dess beslut, som måste vara enhälliga, är juridiskt bindande för medlemsländernas regeringar. De är dock inte ett fördrag eller ett internationellt avtal i den mening som avses i internationell rätt, såsom exempelvis WTO-avtalen.

Båda normsamlingarna består av en samling paragrafer, som, med vissa undantag, är i stort sett desamma. I paragraf 1 i båda normsamlingarna formuleras den centrala tanken: Medlemsländerna ansluter sig till det övergripande målet att sinsemellan eliminera restriktionerna på kapitalrörelser och osynliga transaktioner. I de övriga bestämmelserna redovisas de ramar inom vilka medlemsländerna ska arbeta för att nå det målet. Några exempel på bestämmelserna är:

- rätten att successivt genomföra liberalisering genom en process med ingivande och vidmakthållande av reservationer,
- förpliktelsen att inte diskriminera,
- dispenser motiverade av behovet av allmän ordning och säkerhet,
- undantagsklausuler vid fall av temporära ekonomiska svårigheter,
- bestämmelser avsedda att säkerställa förenligheten med regionala regelverk, t.ex. Europeiska unionen och dess speciella procedurer,
- ett system med rutiner för information, granskning och samråd, som handhas av en särskild OECD-kommitté, nämligen Kommittén för kapitalrörelser och osynliga transaktioner.

Varje normsamling har två huvudbilagor: en lista över inkluderade transaktioner och en lista över de f.n. gällande reservationer från medlemsländer.

Vilka internationella transaktioner berörs av normsamlingarna?

I normsamlingarna redovisas exakt vilka ekonomiska verksamheter som de aktuella normerna gäller för. En lista över berörda verksamheter är bifogad varje normsamling. De internationella transaktioner som tagits upp i bilagan kallas "items". Medlemsländerna kan inte själva välja de *items* som de vill inkludera; man kan alltså inte välja "à la carte". Alla *items* gäller över hela linjen, om annat ej följer av de uttryckliga reservationer som eventuellt har gjorts.

OECD:s samling av normer för kapitalrörelser är det enda multilaterala dokument som främjar liberaliseringen av samtliga kategorier av de internationella kapitalrörelserna, förutom Europeiska unionens och det Europeiska ekonomiska samarbetsområdets regelverk. När dessa OECD-normer upprättades för första gången, 1961, var deras tillämpningsområde tämligen begränsat. Sedan dess har emellertid de nationella ekonomierna blivit allt mer sammanflätade med varandra, finansmarknadsreglerna har blivit mer enhetliga och finansieringstekniken har blivit allt mer sofistikerad. Till följd av detta har medlemsländerna gradvis utökat listan över transaktioner tills den skulle kunna anses som komplett.

I dag äger samlingen av normer för kapitalrörelser tillämpning på alla lång- och kortsiktiga kapitalrörelser mellan rättssubjekt domicilierade i OECD-länder. Exempel på sådana rörelser är emission, försäljning och köp av aktier, obligationer och fondandelar, penningmarknadstransaktioner och gränsöverskridande krediter, upplåning och arv. Därtill gäller normerna för utländska direktinvesteringar – till exempel ett utländskt företags köp av ett existerande inhemskt företag eller en multinationell koncerns etablering av dotterbolag.

Den nu gällande samlingen av normer för osynliga transaktioner äger bred tillämpning på gränsöverskridande handel med tjänster, men är inte fullt lika omfattande. Med "gränsöverskridande handel med tjänster" avses en verksamhet som består i att utanför landets gränser domicilierade leverantörer av tjänster säljer tjänster till inom landet domicilierade köpare av tjänster och tvärtom. Leverantörerna av tjänster kan vara juridiska eller fysiska personer. De viktigaste berörda sektorerna är bank-, finans- och försäkringsväsen, professionella tjänster, sjö- och vägtransporter samt resor och turism.

Mycket arbete har under det senaste decenniet ägnats bankväsendet, finansiella tjänster och försäkringsväsendet. De skyldigheter som redovisas i den nu gällande samlingen av normer för osynliga transaktioner har uppdaterats och kompletterats med hänsyn till den ökande internationaliseringen på detta område. OECD-länderna har exempelvis avtalat om att utländska banker, finansinstitut och försäkringsbolag ska ha rätt att erbjuda sina tjänster via etablering av filialer eller agenturer. En annan innovation gäller rätten att ansluta sig till branschförbund och självstyrande organisationer, en rättighet som i många länder är väsentlig för envar som vill tillhandahålla såväl finansiella som vissa professionella tjänster.

Vilka är normsamlingarnas huvudprinciper?

Det finns många tänkbara vägar som leder till genomförandet av normsamlingarnas slutliga mål, att befria internationella kapitalrörelser och handeln med tjänster från alla restriktioner och därigenom göra det möjligt för personer bosatta i OECD-länderna att göra affärer med varandra som om de vore bosatta i ett och samma land. Normsamlingarna framlägger sitt eget förslag till en egen, detaljerad vägkarta mot detta mål.

Stoppskyldighet

OECD:s medlemsländer har enligt normsamlingarna förbundit sig att inte införa nya handelshinder. Reservationer mot normsamlingarnas åtaganden kan bara reduceras eller upphävas, men inte tilläggas eller utvidgas. Detta gäller över hela linjen och för alla transaktioner som omfattas av normsamlingarna, med undantag för nya åtaganden med avseende på några specifika *items* i samlingen av normer för kapitalrörelser och ett särskilt dispensförfarande, avsett att beakta temporära ekonomiska och finansiella svårigheter. När en restriktion väl har avskaffats, kan den inte återinföras. Detta kallas för "stoppkyldigheten". För att stoppfunktionen ska kunna hanteras så kostnadseffektivt som möjligt förväntar sig OECD att regeringarna formulerar sina reservationer mycket precist, så att de endast återspeglar sådana restriktioner som verkligen existerar. Ett regelrätt beviljat status quo är alltså inlåst och kan bara modifieras i riktning mot ytterligare liberalisering, den så kallade "spärrhakseffekten".

Tillbakarullning

Liberalisering är normsamlingarnas huvudmål, även om medlemsländerna kan välja att förverkliga det stegvis genom att avskaffa restriktionerna på sikt och med beaktande av de enskilda ländernas specifika situation. Detta kallas för "tillbakarullningsprincipen". Om ett medlemsland eventuellt har beslutat att vidmakthålla restriktioner för kapital och tjänsters fria rörlighet, granskas landets situation periodiskt. De övriga medlemsländerna kommer att ta del av dess redovisning av skälen till att det fortfarande anser restriktionen nödvändig. De kan försöka övertyga berört land om att dess betänkligheter kan pareras på andra, mindre restriktiva sätt. Trots att normsamlingarnas förfaranden inte medger tvång eller bruk av maktmedel, är medlemsländernas engagemang för det gemensamma liberaliseringsmålet – tillsammans med processens dynamik och samarbetsandan – sådant att antalet reservationer har märkbart minskat under årens lopp.

Ensidig liberalisering

Till skillnad från andra internationella avtal om handel och investeringar, fungerar normsamlingarna inte på basis av köpslagan och förhandlingar om ömsesidiga eftergifter enligt principen "ge och ta". Normsamlingarna bygger snarare på en underliggande filosofi, enligt vilken liberalisering på lång sikt ligger lika mycket i ett lands eget intresse som den är till fördel för dess handelspartners. Därför bör medlemsländerna vara beredda att avskaffa restriktioner utan att förvänta sig omedelbara gentjänster från andra medlemsländer. Detta tillvägagångssätt fungerar naturligtvis endast om det tillämpas av alla parter, om alla spelarna följer spelets regler. Man skulle kunna hävda att det har fungerat enligt normsamlingarnas intentioner tack vare OECD-medlemsländernas relativa homogenitet. Emellertid har ensidig liberalisering också blivit en internationell trend under den senaste tioårsperioden och i praktiskt taget alla länder, oavsett om de är industriländer, utvecklingsländer eller övergångs-ekonomier.

Icke-diskriminering

Ett OECD-medlemsland förväntas förutse alla dem som har sitt hemvist i andra medlemsländer den öppna marknadens fördelar i lika mån utan diskriminering. Om restriktioner förekommer, måste de gälla för alla på samma sätt. Även de medlemsländer som befinner sig i ekonomiska svårigheter och inte själva ännu kan liberalisera måste ha fortsatt rätt att dra fördel av de ekonomiska fördelarna med liberaliseringen som de andra medlemsländerna erbjuder. Normsamlingarna tillåter inte att man gör upp listor med förbehåll från icke-diskrimineringsprincipen, den s.k. MFN-principen. Det enda undantaget från denna regel avser liberaliseringsåtgärder som vidtagits med stöd av ett särskilt system för regional integration, exempelvis Europeiska unionen, vilket inte behöver utsträckas till alla OECD-medlemsländerna automatiskt.

Transparens

Med "transparens" avses det förhållandet att informationen om hindren för kapitalrörelser och handel med tjänster i OECD-länderna ska vara fullständig, ajourhållen, begriplig och tillgänglig för envar. Hur förverkligar normsamlingarna detta mål? För det första genom att ålägga medlemsländerna att meddela alla åtgärder som påverkar någon av de transaktioner som omfattas av normsamlingarna. För det andra genom att inbegära information om alla ändringar av någon av dessa åtgärder. För det tredje genom att redogöra för dessa åtgärder så exakt som möjligt på reservationslistor land för land, så att läsaren kan lita på att det inte existerar några andra restriktioner än de som förekommer på reservationslistorna (det s.k. "uppifråned-metoden" för fastställande av åligganden). För det fjärde genom att lägga ut normsamlingarna på OECD:s offentliga nätplats¹ och i form av regelrätta pappersexemplar av uppdaterade versioner av normsamlingarna, tillsammans med landsspecifika upplysningar.

Har alla länderna samma skyldigheter enligt normsamlingarna?

Även om alla medlemsländerna har anslutit sig till det gemensamma målet – successiv liberalisering –, har de inte kommit lika långt på vägen mot detta mål. De medlemsländer som inte kan liberalisera omedelbart får inkomma med reservationer mot enskilda *items* i normsamlingarna. Ett lands specifika position vid en given tidpunkt kan sålunda förstås genom att man läser de reservationslistor som är bifogade till varje normsamling. På dessa listor redovisas varje enskilt lands aktuella åtaganden. Om

ett land inte har anmält en reservation mot ett visst *item*, har man rätt att förvänta sig att de transaktioner som omfattas av ifrågavarande *item* kan förväntas vara helt liberaliserade.

Det finns "oinskränkta" och "inskränkta" reservationer. Med en "oinskränkt" reservation avses det förhållandet att den transaktion till vilken den hänför sig inte kan utföras alls. Med en "inskränkt" reservation avses det förhållandet att transaktionen kan tillåtas under vissa förutsättningar. Allmänt gäller att det ska framgå av reservationerna, så exakt som möjligt, vilket slag av restriktioner som ett medlemsland fortfarande lägger på internationella kapitalrörelser och handeln med tjänster. När en ny reservation anmäls, måste medlemslandet motivera sin åtgärd och låta den vidhållna reservationen bli föremål för periodisk omprövning. OECD:s förfarande med periodiska omprövningar av omfattningen av och skälen bakom restriktionerna syftar till att omvandla oinskränkta reservationer till inskränkta sådana och att begränsa dem ytterligare eller att helt och hållet eliminera de inskränkta reservationerna.

Finns det verkligen markanta skillnader mellan de olika ländernas positioner? Det skulle vara svårt att fälla generaliserande, svepande omdömen, då varje land har områden där det är mer liberalt än på andra, och dessa områden varierar från land till land. Dock stämmer det förmodligen att en del länder tenderar att ta på sig rollen som "lokomotiv" genom att gå snabbare fram än andra när det gäller att undanröja reservationer över hela linjen. Å andra sidan har de nya medlemsländer som ansluter sig till OECD traditionellt börjat med en större uppsättning reservationer än flertalet "gamla" medlemsländer.

Vem övervakar normsamlingarnas efterlevnad?

OECD-kommittén för kapitalrörelser och osynliga transaktioner (*OECD Committee on Capital Movements and Invisible Transactions*, känd under förkortningen "CMIT") är det organ i vars regi medlemsländerna möts för att diskutera normsamlingarnas tillämpning och genomförande. Alla OECD-länder har rätt att utse en expert som ledamot i kommittén. EU-kommissionen är representerad. Andra representanter, däribland från icke-medlemsländer, får inbjudas. Internationella valutafonden och EFTA är också observatörer.

CMIT sammanträder vanligen två gånger om året i flera dagar, en gång om våren och en gång om hösten. Kommittén assisteras av personal från OECD-sekretariatet, särskilt tjänstemän på avdelningen för kapitalrörelser, investeringar och handel med tjänster. Kommittén får tillsätta arbetsgrupper för att ta itu med enskilda frågor, som kräver specialistkompetens och djupanalys, t.ex. utländska direktinvesteringar eller vissa tjänstesektorer som försäkring och e-finans. Den kan också arrangera mer informella konferenser och workshops, ofta med deltagande av företrädare för det privata näringslivet och/eller akademiker. Ett exempel är en serie workshops om liberalisering av professionella tjänster, vilka har ägt rum sedan 1994.

Varför behöver vi ett ständigt utskott för att utöva tillsyn över normsamlingarna? Därför att liberalisering inom ramen för normsamlingarna är en dynamisk och kontinuerlig process, baserad på analys, samråd och kollegial debatt. CMIT genomför regelbundna översyner av varje lands position i relation till samlingen av normer för kapitalrörelser, varvid den strävar efter att tillsammans med berört land undersöka om och hur den skulle göra framsteg i riktning mot mer öppna marknader. Ett annat verktyg är horisontella granskningar inom ramen för den senaste upplagan av samlingen av normer för osynliga transaktioner, varvid man bara granskar en enda sektor, men i alla länder. Kommittén utarbetar vanligen skriftliga rapporter från var och en av dessa granskningar, som översänds till OECD-rådet. Dessa rapporter ledsagas ofta av utkast till rekommendationer till berört

land eller berörda länder eller av utkast till beslut att ändra reservationslistor. OECD-rådet fattar slutgiltigt beslut i dessa ärenden.

För att CMIT ska kunna fullgöra sin arbetsuppgift på vederbörligt sätt, behöver kommittén tillförlitlig information om alla politiska åtgärder i medlemsländerna som skulle kunna påverka normsamlingarna. Normsamlingarna föreskriver att regeringarna ska underrätta OECD inom 60 dagar om alla åtgärder som har betydelse för normsamlingarna. Därtill utför kommittén med OECD-sekretariatets hjälp sina egna periodiska undersökningar. Men stöd av en mångfald tillgängliga källor undersöker CMIT systematiskt och diskuterar nya principiella utvecklingstendenser i medlemsländerna som har betydelse för kapitalrörelser, direktinvesteringar och handel med tjänster.

Vem tjänar på liberalisering med stöd av normsamlingarna?

Normsamlingarna är instrument i internationell rätt, som formulerar rättigheter och skyldigheter för regeringarna. Enskilda fysiska eller juridiska personer kan inte med rättslig verkan åberopa rättigheter, härrörande ur normsamlingarna, för att investera utomlands, flytta pengar eller sälja tjänster över nationsgränser; de måste gå via sina nationella regeringar i ärenden, som omfattas av normsamlingarna, för att de slutligen ska kunna tas upp i CMIT. Normsamlingarna kräver emellertid att medlemsländerna verkställer sina åligganden genom att vidta erforderliga juridiska och administrativa åtgärder och steg på nationell nivå.

De som i sista hand verkligen drar nytta av liberaliseringen är således medborgarna och företagen i varje medlemsland. De kan köpa och sälja aktier och fondandelar utomlands, överföra ärvda tillgångar, etablera ett företag i ett annat OECD-land, tillhandahålla juridisk eller ekonomisk rådgivning för klienter utomlands osv. Lika viktigt är att de kan vara säkra på att dessa fördelar är stabila och inte kommer att upphävas. Denna förutsägbarhet är särdeles viktig för dem som investerar på lång sikt, t.ex. genom att etablera tillverkningsindustrier i utlandet.

Är liberaliseringsåtgärdernas förmåner begränsade till fysiska och juridiska personer med hemvist i OECD-länder? De rättsligt åliggandena inom ramen för normsamlingarna gäller enbart i OECD-området. Medlemsländernas regeringar har dock gått med på att göra sitt bästa för att utsträcka liberaliseringens fördelar till alla IMF-anslutna länder. Således kan utvecklings- och övergångsländernas befolkningar skörda frukterna av den fria tillgången till OECD-ländernas marknader i samma utsträckning som OECD-ländernas människor och institutioner. Undersökningar visar t.o.m. att det råder en dominerande tendens bland OECD-ländernas regeringar att genomföra liberaliseringsåtgärder utan diskriminering av länder utanför OECD.

Hur går normsamlingarna ihop med EU:s regelverk?

Såsom tidigare nämnts, har normsamlingarna från första början lämnat utrymme för den regionala integrationsprocessen inom speciella system, såsom Europeiska unionen, tidigare kallad "Europeiska ekonomiska gemenskaperna". Alla medlemsstater i Europeiska unionen är anslutna till OECD, men EU:s och OECD:s verksamheter är sinsemellan helt oberoende. EU:s medlemsstater kan inbördes liberalisera snabbare eller i större utsträckning. Som ett undantag från normsamlingarnas princip om icke-diskriminering gäller att EU-länderna har tillstånd att icke utsträcka liberaliseringsåtgärderna till andra OECD-länder, som inte är anslutna till EU. Ett konkret exempel är EU:s 2:a bankdirektiv, som har introducerat ett enda "pass" eller tillstånd att tillhandahålla banktjänster i alla EU-länder, en förmån som inte har blivit helt utsträckt till andra OECD-medlemsländer.

CMIT kontrollerar dock inte EU:s förordningar och direktiv för att avgöra om de i andra avseenden är förenliga med EU:s medlemsstaters åligganden i kraft av normsamlingarna. Särskilt gäller att harmonisering och liberalisering inom EU icke torde resa nya hinder mot transaktioner med tredjeländer. Detta skulle kunna hända, om en EU-medlemsstat med mycket liberal politik skulle tvingas införa restriktivare regler på ett visst område, inom ramen för ett harmoniseringsprogram inom EU. Samarbetet mellan OECD och EU underlättas och görs smidigare genom att en representant för EU-kommission regelbundet deltar i CMIT:s sammanträden.

Även om EU-medlemsländerna kan liberalisera snabbare sinsemellan, förblir de bundna av normsamlingarnas generella målsättning. Restriktioner, som redan har avskaffats inom EU, bör på sikt avskaffas också med avseende på andra OECD-länder, förutsatt att de omfattas av normsamlingarna. Liberaliseringen är fullbordad först när restriktionerna har avskaffats gentemot samtliga OECD-länder.

Hur utfaller en jämförelse mellan normsamlingarna och WTO-avtalen?

Samtliga OECD-medlemsländer är också anslutna till Världshandelsorganisationen (WTO) och bundna av dess avtal. Det WTO-avtal som har störst relevans för de områden som omfattas av OECD:s normsamlingar är det Allmänna avtalet om handel med tjänster (*General Agreement on Trade in Services*, förkortat GATS). GATS gäller icke blott gränsöverskridande handel med tjänster, utan även utländska direktinvesteringar (*foreign direct investments*, förkortat FDI) och etablering i tjänstesektorn. I motsats till anslutningen till normsamlingarna står medverkan inom ramen för GATS öppen för nästan alla länder.

GATS och normsamlingarna arbetar för samma mål, nämligen att uppmuntra liberalisering. GATS' tillvägagångssätt skiljer sig från OECD:s normsamlingar främst i två avseenden: GATS gynnar en "nedifrånuppsätt" för fastställande av ländernas individuella åtaganden, i motsats till normsamlingarnas "uppifrånmetod", och försöker nå sitt mål mer genom förhandlingsrundor än genom ensidig liberalisering och kollegial debatt. Nedifrånuppsättningen innebär att länderna får välja – inom GATS' allmänna giltighetsområde – de sektorer där de önskar göra åtaganden. Förhandlingar om åtaganden innebär att framsteg på vägen mot liberalisering åstadkoms genom ömsesidiga eftergifter, ibland över olika tjänstesektorsgränser.

Så tidigt som 1994 tog CMIT upp frågan om samexistens och förenlighet mellan GATS och OECD:s normsamlingar. CMIT kom till slutsatsen att OECD-medlemsländernas åligganden enligt båda dokumenten är olika men förenliga. OECD-medlemsländerna ser GATS och OECD:s normsamlingar som kompletterande och ömsesidigt stödande metoder att förverkliga liberaliseringen. På grundval av en av CMIT inlämnad rapport förklarade OECD-rådet enhälligt att normsamlingarna ska bibehållas och t.o.m. stärkas. Detta motiverades inte bara av en önskan att säkra de framsteg som åstadkommit genom dessa instrument, utan också av en önskan att se OECD fortsätta att fungera som lokomotiv för en välavvägd liberalisering i hela världen.

Vid en jämförelse har normsamlingarna fördelar, som talar för detta tillvägagångssätt. För det första är deras giltighetsområde större på några väsentliga områden. Samlingen av normer för kapitalrörelser är inte bara det enda multilaterala dokument som täcker samtliga typer av kapitalrörelser, det är också det enda multilaterala dokument som främjar liberalisering av utländska direktinvesteringar och etableringar i ekonomins samtliga sektorer, tillsammans med det särskilda dokument – *National Treatment Instrument* – som tillhandahåller icke-bindande åtaganden från OECD-medlemsländerna och tre icke-medlemsländer (Argentina, Chile och Brasilien) att inte diskriminera utländska investerare som är verksamma på respektive territorium. För det andra är normsamlingarnas "uppifrånmetod" ett effektivt sätt att säkerställa stopplikt och garantera

regelverkets icke-diskriminerande natur. För det tredje lämnar den samarbetspräglade atmosfären i OECD utrymme för diskussioner och bedömningar av de ekonomiska och politiska omständigheter som behöver beaktas, när den världsomspännande trenden i riktning mot globalisering av investeringar och handel med tjänster fortsätter.

Vad har normsamlingarna åstadkommit?

Normsamlingarna har i 40 år utgjort en mångsidig strukturell ram för att i en samarbetsorienterad anda stödja de olika liberaliseringsvägar som OECD-länderna valt. De har också skapat en miljö i vilken medlemsländer med mindre utvecklade ekonomier eller i tillfälliga ekonomiska svårigheter har dragit nytta av samråd och förståelse från andra medlemsländer. Samtidigt har normsamlingarna fungerat som en användbar måttstock, med vilken medlemsländernas liberaliseringssträvanden kan bedömas och jämföras över ett längre tidsspann.

Arbetet på normsamlingarna har producerat en rikedom av information. Tack vare det av OECD använda tillvägagångssättet åtföljs strävandena mot liberalisering alltid av studier och analyser av den ekonomiska och politiska bakgrunden. Ekonomiska aktiviteter som utländska direktinvesteringar, försäkringsrörelse, professionella tjänster, turism, bankverksamhet och finansiella tjänster, har djupgranskats, för att bara ta den senaste tioårsperioden som exempel. Ofta har dessa undersökningar genomförts genom ett tvärvetenskapligt förfarande och utnyttjat andra OECD-organs specialistkunskaper. De offentliggörs i allmänhet för att betjäna en internationell publik.

Från begynnelsen har liberaliseringsnormsamlingarna spelat en central roll när nya medlemsländer har anslutit sig till OECD. Detta blev återigen uppenbart vid anslutningen av de nyaste medlemsländerna: Mexico, Tjeckiska republiken, Korea, Polen och Slovakien. Normsamlingarna har fungerat som ett verktyg för mätning av ett lands beredskap att dela medlemsländernas syn på internationella ekonomiska relationer. Kandidater till medlemskap får anmäla reservationer, och det kommer att accepteras att deras reservationslistor inledningsvis är längre än de etablerade medlemsländernas. De måste emellertid visa att de närmar sig en tillräcklig grad av liberalisering. Vid behov måste de förbättra existerande politiska program för ett närmande till OECD-standarder.

Vilka är utsikterna för normsamlingarna in en föränderlig värld?

Kommer normsamlingarna att fortsätta att vara användbara för OECD-medlemsländerna och deras medborgare i det nya årtusendet? Framstegen på vägen mot slutmålet – öppna och effektiva marknader – har varit spektakulära, men mycket återstår att göra. Normsamlingarna har en väsentlig roll att spela i framtiden, så som de har haft i det förflutna, för att få liberaliseringen att slå rot bland OECD:s medlemsländer, stödja en dynamisk process mot större liberalisering och övervaka processens framåtskridande. De erbjuder samtidigt en stabil miljö för debatt och åsiktsutbyte i en tid av osäkerhet beträffande balansen mellan globaliseringens för- och nackdelar.

Arbetet inom ramen för OECD:s normsamlingar kommer emellertid att bedrivas i ett föränderligt sammanhang. Uruguayrundans slutförande och antagandet av WTO-avtalen 1994 har förändrat de internationella ekonomiska relationernas landskap. År 1998 avbröts förhandlingarna om ett multilateralt investeringsavtal (*Multilateral Investment Agreement*, MAI), då offentliga intressegrupper framträdde och gav uttryck för oro för globaliseringens effekter på miljö, arbetsrätt och mänskliga rättigheter, samt på konsumentskydd och utveckling. Ett år senare misslyckades Världshandelsorganisationens toppmöte i Seattle, som hade varit tänkt att bibringa liberaliseringsprocessen ny dynamik. Det framtida arbetet inom ramen för normsamlingarna får varken förbise ny

oro för liberaliseringens risker eller glömma den ursprungliga tanke på vilken normsamlingarna är byggda: Eliminering av hinder för kapitals och tjänsters gränsöverskridande rörelse skapar långsiktiga fördelar för alla berörda parter.

Arbetet inom ramen för normsamlingarna kan ändra huvudinriktning för att anpassas till medlemsländernas behov. Det finns många sätt på vilka normsamlingarna kan fortsätta att främja en balanserad liberalisering, inte bara inom OECD, utan även som stöd för arbetet inom Världshandelsorganisationen (WTO) och som ett kompletterande, bredare forum för G7-processens diskussioner om normer och bästa praxis med avseende på internationella kapitalrörelser och finansmarknadernas integration. OECD har en flexibel struktur, tillåter den att arrangera workshops och seminarier, den privata sektorn, civilsamhället och forskare kan delta. Nya metoder för att komma i kontakt med icke anslutna ekonomier kan tas fram. Inom ramen för arbetet på normsamlingarna kan CMIT när som helst besluta att utföra analyser av nya eller särdeles komplexa sektorer av ekonomin och därigenom stimulera förnuftsbasead debatt om kontroversiella frågor. Genom verka på det sättet kan CMIT alltid utnyttja OECD:s möjligheter till tvärvetenskapliga förfaranden genom sammanföra specialister på investeringar, finansväsen, konkurrens, konsumentfrågor, miljö och olika branscher.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD

FÖRSTA DELEN: ÖVERSIKT ÖVER OECD:s LIBERALISERINGSNORMSAMLING

ANDRA DELEN: KOMMENTAR

AVSNITT 1: NORMSAMLINGARNAS PARAGRAFER

§ 1 ALLMÄNNA ÅTAGANDEN

§ 2 LIBERALISERINGSÅTGÄRDER

§ 3 ALLMÄN ORDNING OCH SÄKERHET

§ 4 SKYLDIGHETER I EXISTERANDE MULTILATERALA INTERNATIONELLA AVTAL

§ 5 KONTROLLER OCH FORMALITETER

§ 6 VERKSTÄLLELSE AV ÖVERFÖRINGAR

§ 7 UNDANTAGSKLAUSULER

§ 8 RÄTT ATT DRA NYTTA AV LIBERALISERINGSÅTGÄRDER

§ 9 ICKE-DISKRIMINERING

§ 10 UNDANTAG FRÅN PRINCIPEN OM ICKE-DISKRIMINERING AV SPECIELLA TULL-
ELLER VALUTASYSTEM

§ 11 MEDDELANDEN OCH INFORMATION FRÅN MEDLEMSLÄNDERNA

§ 12 MEDDELANDEN OCH GRANSKNING AV RESERVATIONER ANMÄLDA MED STÖD
AV §

§ 13 MEDDELANDEN OCH GRANSKNING AV DISPENSER BEVILJADE MED STÖD AV § 7

§ 14 GRANSKNING AV DISPENSER BEVILJADE MED STÖD AV § 7 MEDLEMSLÄNDER
UNDER EKONOMISK UTVECKLING

§ 15 SÄRSKILD RAPPORT OCH GRANSKNING AVSEENDE DISPENSER BEVILJADE MED
STÖD AV § 7

§ 16 HÄNVISNING TILL ORGANISATION AV INTERNA ARRANGEMANG

§ 17 HÄNVISNING TILL ORGANISATION AV BIBEHÅLLANDE, INFÖRANDE ELLER
ÅTERINFÖRANDE AV RESTRIKTIONER

§ 18 KOMMITTÉN FÖR KAPITALRÖRELSER OCH OSYNLIGA TRANSAKTIONER

§ 19 KOMMITTÉN FÖR KAPITALRÖRELSER OCH OSYNLIGA TRANSAKTIONER –
SÄRSKILDA ARBETSUPPGIFTER

§ 20 SÄRSKILDA ARBETSUPPGIFTER

§ 20 DEFINITIONER

§ 22 TILLBAKADRAGANDE

AVSNITT 2: BILAGORNA TILL NORMSAMLINGARNA: TRANSAKTIONSLISTOR

2.1 TRANSAKTIONER OMFATTADE AV SAMLINGEN AV NORMER FÖR
LIBERALISERING AV KAPITALRÖRELSER

I. DIREKTINVESTERINGAR

II. REGLERING AV DIREKTINVESTERINGAR

III. FASTIGHETSÄFFÄRER

IV. VÄRDEPAPPERSÄFFÄRER PÅ KAPITALMARKNADER

V. TRANSAKTIONER PÅ PENNINGMARKNADER

- VI. ÖVRIGA TRANSAKTIONER MED NEGOTIABLA VÄRDEPAPPER OCH FORDRINGAR
UTAN SÄKERHET
- VII. TRANSAKTIONER MED FONDANDELAR
- VIII. KREDITER DIREKT KOPPLADE TILL INTERNATIONELLA AFFÄRSTRANSAKTIONER
ELLER UTFÖRANDE AV INTERNATIONELLA TJÄNSTER
- IX. FINANSIELLA KREDITER OCH LÅN
- X. SÄKERHETER, GARANTIER OCH FINANSIERINGSFACILITETER
- XI. HANDHAVANDE AV DEPOSITIONSKONTON
- XII. VALUTAAFFÄRER
- XIII. LIVFÖRSÄKRING
- XIV. PRIVATA KAPITALRÖRELSER
- XV. FYSISK FÖRFLYTTNING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR
- XVI. FÖRFOGANDE ÖVER SPÄRRADE MEDEL ÄGDA AV UTLANDSDOMICILIERADE
PERSONER
- 2.2 TRANSAKTIONER OMFATTADE AV SAMLINGEN AV NORMER FÖR LIBERALISERING
AV LÖPANDE OSYNLIGA TRANSAKTIONER
  - A. AFFÄRSLIV OCH INDUSTRI
  - B. UTRIKESHANDEL
  - C. TRANSPORTER
  - D. FÖRSÄKRINGSVÄSEN
  - E. BANKVÄSEN OCH FINANSIELLA TJÄNSTER
  - F. INKOMST AV KAPITAL
  - G. RESOR OCH TURISM
  - H. FILMER
  - J. PRIVATA INKOMSTER OCH UTGIFTER
  - K. OFFENTLIGA INTÄKTER OCH UTGIFTER
  - L. ALLMÄNT

Denna översikt är en översättning av utdrag ur en OECD-publikation, ursprungligen offentliggjord med följande engelsk- respektive franska språkiga titlar:

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements and of Current Invisible Operations: User's Guide/Codes de l'OCDE de la libération des mouvements de capitaux et des opérations invisibles courantes: Guide de référence
© OECD, 2003.

OECD:s publikationer och översikter kan beställas på

www.oecd.org/bookshop/

Skriv "overview" i fältet "Title search" på internetbokhandelns förstasida eller skriv bokens engelskspråkiga titel.

(Översikterna har länkar till den engelskspråkiga originalversionen.)

Sammanfattningarna utarbetas av OECD:s Rättighets- och
översättningsavdelning,
Centraldirektionen för Extern information och kommunikation.
E-post: rights@oecd.org / Telefax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2004

Mångfaldigande av denna översikt får ske på villkor att OECD:s upphovsrätt och titeln på publikationens originaltitel nämns.

1. <http://www.oecd.org/daf/investment>.